

ՆՇԽԱՐՔ ՆԱԽՆԵԱՑ

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՅԱԽԵԼՈՒԱԾ

Ի ՎԵՇՏԱՍԱՆ ԱՍԱՑՈՒԱԾՍ Ս. ԵՓՐԵՄԻ

ՎԱՍՆ ՆԻԿՈՍԻԴԵԱՅ ՔԱՂԱՔԻ

(Շար. Սիմոն, 1931, Թիւ 6 էջ 185)

Ա՛հն է խորհրդակից ծածուկ ներքին մըտացն. ոչ պահէ ընդ նմա ստուգութիւն, զի յայտնէ գնեքին խորհուրդս նորա: Զի խորհուրդն ներքին որ ծածուկ է, յայտնի է, թէ զիա՛րդ եւ զի՛նչ է: Եթէ լիտենան սակաւ միտքն, աղաղակէ ակն առաջի արտաքինոց զծածուկ արատս տգեղութեան նորա, յայտնէ առաջի տեսողաց: Ո՛ սիրտ ծածուկ, ո՛ւր ես զի արար զքեզ ակն մերկ, տեսանեն ծանուկ զանարգանս քո, զի սահիս ի վերայ բրաց: Աստուած արար սենեակ զի բնակեցէ սիրտ քո իբրեւ ըզգաստ: Զծածուկութիւն որ է ի սենեկին, ցտենն զամենայնիւ հայեցածք: Ո՛ ոչ քարոզէ զքեզ ո՛ սիրտ: Եւ խայտառակէ զըրպարտեալ, եւ զրկեալ է ակն, թէ լիտի է քոն զամենայն զգայունս: Իբրեւ գոն հետ չար քան զնա անդամք որ են ի մարմնի: Ահա ամենայն անդամք ի միտսին յայտնեն զառականս սրտի: Բարձանեալ են անդամք ի սրտէ: Թագաւոր է զգայնոց. եթէ յանգարծ⁽¹⁾ կապեցէ սիրտ զխորհուրդ սիրոյ ընդ իմիք, յայտնեն զխորհուրդսն անդամքն: Զի գուշակ իւր յընտանեաց⁽²⁾ է: Բերան ճառիւքն զոր երկրորդէ, գուշակէ թէ ում են միտքն: Զի որով միշտն կայ ի բերան, ճաշակ ի սիրան թէ զիարդ է, զճաշական զոր տայ բերան, ի ներքին համբարեաց⁽³⁾ կարկառու: Զի յոր ինչ բը-

նակաւոր է սիրան, ի նոյն խոկայ եւ լեզուն: Որսացեալ ըմբռնի ի մէջ շրթանց որ ինչ ծածուկն է ի խորհուրդսն: Զի բաց է միշտ բերան, զերծանին ելանեն ծածուկեալք: Զի չիք դռնապան եւ ոչ դուռն, կողոպտեալ լինին միտք: Բաժանեալ է բերան ի սրտէ, եւ զողանայ յայտնէ ըզծածուկս նորա: Մեծարեալ են միտքն եթէ ի ներքս իցեն, եւ ոչ զիտեն եթէ տրտաքս սահին, բարձանեալ են ի սրտէ, եւ ականջք լուրք ի խաւսից, խաւսիւքն ուրում ծարաւի են լսել, քարոզեն թէ զինչ են միտքն: Ծառն որ նոցա քաղցրանայ, հայելի է նա մտաց, նովաւ տեսանեն ըզնա ի ծածուկ: Զի փորձեն թէ զինչ քաղցրանայ նմա բոտ ծարաւոյ մտացն, նոյնպէս ընուն եւ մուծանեն լսելիքն, սիրէ, զի յամենայն զրուցի, զոր ինչ սիրէ զիպեցի նմա. զեղու եւ հեղու յունկանէ ճառ որ ատելի է մտացն, ահա աղաղակն երկոքեան սկանջքն թէ ո՛ր լուրք քաղցրանայ նմա⁽¹⁾: Մերկացեալ եւ յայտնեալ կան միտքն իբրեւ զարբեալ առաջի արտաքնոց: Նոյ որ արբեցաւ եւ մերկացաւ, երկու եղբարք ծածկեցին զանարգանսն, զորդի հաւին զգայնոց⁽²⁾, յաճախեն անդամք զանարգանս: Բայց յիւրախ պաշտեցան ի նոցանէ եւ ի սոցանէ: Որդիք նոյի զի տեսին զհայրն թէ ցած էր, ծածկեցին զանարգանսն: Վասն զի ցած էր ի լրջէ, ծածկեցին ի քուն զմերկութիւն նորա: Իսկ զգայունք առական ըզմիտս, քանզի լիտի է առակէ զնա զոյն երեսաց, զի ցուցէ թէ զարգասէր է: Առակէ զնա աւագ ոտից, զի ցուցէ թէ աղտասէր⁽³⁾ է: Առակեն զնա եւզք եւ խունգք, զի ցուցեն զչալոյթիւն նորա: Ծանակէ զնա պճնել զլիտոյ, զի ցուցէ թէ կորագլուխ է: Ծանակէ զնա փայլուն հանդերձից, զի ցուցէ ըզլիտութիւն նորա: Ամենաւին աղաղակէ զիւրմէ, թէ ծառայ է նա մեղաց: Սիրտն թագաւոր անդամոց, պաշտէ ծառայութիւն ցանգութեանց: Արտաքին անդամքն աղաղակեն թէ պարտեցաւ զլուին նոցա ի ներքս: Ծառայութիւն

(1) Այսպէս յօրինակին:

(2) Օր. գրէ յնաանեաց:

(3) Կարծեմ թէ՛ համբարաց ընթեռնի է:

(1) Բնագիրն աստէն, որպէս եւ բազում ուրեր ի ճառիս, խանգարեալ է:

(2) Տ. նննդ. 9, 20-27:

(3) Բառս այս պակասէ ի բառգիրս:

ծածուկ սրտի, ահա քարոզիլ յանդաման։ Մատիւր առ արտաքին զգայութիւնսն, եւ նոքա պատմեն զպատմութիւն նորա։ Աւաթք նորա ներքինք, քարոզին ի ձեռն զարգարանացն։ Արտաքին զեղովն երեւի ծածուկ տղեղութիւնն իւր ներքին։ Որ ոչ զիտէ զնա ի ներքոյ, արտաքոյ կարէ ուսանել։ Ծածուկք նորա որ ոչ քննին, ի ձեռն յայտնեալ իւրոց հասանին։ Զինչ հարկ է խնդրել ի ներքոյ, զի ահա ամենեւին արտաքոյ յաժի։ Մի խնդրել ի ներքոյ զմիտս, զի ի վարս իւր նկարեալ է։ Արտաքին երեսք մարդոյն, հայելի են խորհրդոց նորա։ Նկարեալ են ընտրողաց ծածուկք նորա ի յայտնիս իւր։ Եւ շնչոյ որ ոչ երեւի, մարթի երեւիլ մարմնով։ Թէ զինչ են բարք շնչոյ, մարմին կարէ ուսուցանել քեզ։ Եթէ զոյ ցանգութիւն ի բարս նորա, մարմին կարէ յայտնել քեզ։ Եթէ զոյ ի նմա հպարտութիւն, մարմին կարէ գոչակել։ Մատիւր առ մարմին արտաքին, եւ ահա տեսեր ամենեւին զնա։ Տես թէ բարի բնութեամբ, քննեալ թէ չար իցէ բնութեամբ։ Էէ չար կամ բարի բնութեամբ, զի կամաւք իւրովք է բարի կամ չար։ Մատիւր առ արտաքին զգայունս, եւ ահա թուեն զներքին արտաքին։ Մի քննել զծածուկ իրս, զի հաւանեցուցանեն զքեզ յայտնիքն։ Աղաղակեաց մարգարէ(1), թէ դատելք Սիւրբի կաւչկաւք եւ կաքաւելով բարկացուցին։ Համարեցաւ եւ թուեաց զզարդս նոցա, եւ համեմատեաց եղ զնեղութիւնս նոցա։ Զի անարգեցեն զզարդարանս իւրեանց յերկիւղէ նեղութեանցն իւրեանց։ Թուեաց բովանդակեաց զզարդս նոցա, եւ կոչեաց ի վերայ նոցա գերեվարս։ Համեմատեաց եղ զփոշի ճանապարհացն, ըստ ցանելոյ եւ հոտոյ խընկոցն։ Փոխանակ ցանկալի ծամակալացն, ետ կնտութիւնս գարշելիս։ Փոխանակ հիւսից պսակեալ ծամակալաց, ետ երթալ հերարձակ ի գերութեան։ Փոխանակ պաճաւանդացն(2), եւ ականակապն կամարաց, երէզ(3) գաւառի ածէին ընդ մէջ։ Խոստացաւ նոցա բովութիւն, փոխանակ պճնելոյ կաւչկաց իւրեանց։ Զի գործեցին ամբա-

բըլտութիւն ի ծածուկ, խայտառակեաց գերութիւն յայտնապէս։ Պոռնկութիւն զոր սիրեցին, ետ զնոյն նոցա ի գերութեան։ Զարչարեցաւ պոռնկութիւն ի գերութեան, զի եղեն պէտքն առանց կարգի, գործէր առանց տարինի բռնութեան, եւ ոչ կամաց։ Ետ զպոռնկութիւն պիղծ կանանց, եւ ոչ ետ ըստ կամաց նոցա։ Ոչ ետ զնա որպէս սիրեցին, զի մի խափանեցի վրէժառութիւնն։ Ոչ ըստ կամաց պոռնկեցան, զի ըստ կամեալ(4) պոռնկէին։ Որ ինչ ի հանդիստն էր նոցա, ետ զնոյն իրբեւ ի տանջանս։ Որովք բարկացուցին, տանջեցան։ Զի իմաստուն է եւ խորին հատուցանող։ Ածղացան մարմինք նոցա ի գերութեան, եւ չարաւտեցան խուկեք նոցա(5)։ Ապականեցան զեղք նոցա, եւ խարուեցան կորեան գոյնք նոցա։ Ոչ էին երեւելիք ի գերիսն որ երեւելիք էին ի քաղաքս։ Ոչ ոք ճանաչեաց(6) զնոսա յանուանէ, զի եղծան ի գերութեան գոյնք նոցա։ Եւ նուանէ նոցա լսաւ ճանաչէր յորժամ խաւէին։ Խոնարհեցոյց գերութիւն զգիրգ կանայս որ ի խաղաղ շինին փափկանային, զի զտէր շինին բարկացուցին։ Առ ի նոցանէ վրէժ անապատն։ Որոյ փափուկ էին երեսք իւր, նորա առաւել այրեցան զէմք։ Միւսմ միջուրէի ոչ տեսեաց մաքրել եւ զտեալն բազում ամաց։ Փափուկ ծաղիկ գոյնք նոցա եհաս ի տապ եւ խամրեցան։ Այրեցան յարեւու զարդք նոցա, ծաղիկքն հովասունք զարդուք խաղաղութեան(7) տգեղ էին, առաջի Բարձրելոյն(8) խոնարհասիրի(9)։ Միւրմամբ(10) գերութեանն գեղեցկացան, առաջի Ստուգին ապաշխարող սրտիւ։ Ի շինի(11) մարմին պայծառ(12) նայ(13), ի գերութեանն հոգի գեղեցկանայ։ Պճնեաց զնոսա չարն ի շինի, զի տգեղացին զարդուք իւրեանց(14)։ Տգեղացոյց ըզ-

(1) Ես. 3, 16 հհ. եւ յայլ տեղիս։
(2) Նշանակութիւն բառիս անյայտ է ինձ։
(3) Երէզ ի կիր արկեալ թուի թէ իրբեւ երբէկ։

(1) Թուի թէ կամեալ ընթեռնի է։
(2) Տ. Ողբ. զԼ. 4։
(3) Անտփորական խոնարհումն։
(4) Օր. վրիպանօր ունի աղաղութեան։
(5) Օր. սխալանօր գրէ արձրելոյն։
(6) Նոր ինչ յողուածոյ քառ, զոր օր. թուի թէ վրիպանօր գրէ խոնարհիսիրի։
(7) Օր. ունի ծիւղամբ։
(8) Օր. ունի ինի։
(9) Օր. աստէն ծակոտ եւ մաշեալ։
(10) Օր ունի իւրեան։

նոսա Բարին ի գերիս, զի զարգարեսցին
 նմա զեղջիւ։ Բարեւոն եւ Ասորեստան որ
 են զրացիք մեր մատուորք խաղացին եւ
 ինն զերեցին զգտներս Սիռնի, զի ամբա-
 րըշտեցան։ Եթէ ի հեռոյ չ... (1) զերե-
 ցին, քանի՜ եւս զերեսցեն զմեզ ի մա-
 տոյս։ Սաստեա՛ Միբին(2) ի գտներս քո,
 զի ոչ աստեաց Սիռնի ի գտներս իւր։ Ա-
 զտինայք քո ահա լկտի են, ազատ կա-
 նայք քո չեն ծանունք։ Կոյսք քո... ք(3)
 են, զգ[խտք] քո [լկտիք են], զգետ
 հանդերձից նոցա [լիւր]... ան... լկտի
 ... որք երթան ի հարսանիս... և...
 գ... իր[րեւ]... անս... և...
 մինչ չէին եկեալ յաշակերտութիւն։ Իրբեւ
 աշակերտեցան, զարգարեցան։ Իրբեւ ըզ-
 զատտացան... և կոյսք... տացեալք
 արգելեալք... ան յայրատութիւն
 ... եւ հրապարակս... կա... ընդ
 ձեռամբ հաւր... ահ[իւ] [եւ] [չ]գու-
 շութեամբ, յառաջագոյն ընդրե[լ] զեկե-
 ղեցի ընդ մաւր։ Եւ զվարդապետս փոխա-
 նակ հարց։ ... ս երեսաց ս... եւ ոչ
 կացին ի սմին ուխտի։ [Ե]լին յեկե[ղե-
 ցոյն]... —

Մանօրութիւն.— Աստէն, ի կատարածի
 իջին (թղ. 385ր) զաղարեցուցանէ զրիչն
 զբովանդակ զբուռն։—

Հրապարակեաց

Ֆ. Յ. Մ.

Վ Ե Ր Զ

(1) Բառս եղծեալ է եւ անընթեռնի։

(2) Իմա՛ Մծրին։

(3) Թերեւս ընթեռնի ձայնիւ։— Աստի ըս-
 կեալ մինչեւ ի կատարած ճառիս գրութիւնն ուրեր
 ուրեր քերեալ եւ եղծեալ է։ Քարեք թուեցաւ ինձ,
 որչափ ինչ ճնար էր, ի կարծ զատելով, ըստ ըզ-
 րերին բնագրին։

ՍԻՌՆԻ ԼՈՐԵՍԱՔԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պ. Ե. Ե. Պուէնոս Այրէսէն կը հարցնէ։

«Հայ Առաք. Եկեղեցին կ'արտօնէ՞ կա-
 նանց որպէսզի եկեղեցիին մէջ պատարագի
 ասեն երգեցողութեան մասնակցին. եւ օրի-
 որդները շապիկ հագնին, դպրութեան կամ
 սարկաւազութեան պաշտօնը կատարեն»։

Վերի տողերուն մէջ կան մէկէ աւելի
 հարցումներ, որոնց միաստի կը պատաս-
 խանենք ստորեւ։

1.— Հայ Առաք. Եկեղեցին ոչ միայն
 կ'արտօնէ, այլ և կը հրահանգէ, որ ժողո-
 վուրդը, այլ և կին առանց խտրութեան,
 մասնակցի ինչպէս ժամերգութեան նոյնպէս
 և Ս. Պատարագի երգեցողութեան, պատ-
 շածօրէն և երկրպագութեամբ ձայնակ-
 ցելով զպրաց դասին, բայց ոչ՝ մենեղո-
 դին, սարկաւազներուն և մանաւանդ պա-
 տարագիւղին։

2.— Հայ Եկեղեցւոյ հին սովորութեան
 համաձայն միայն արական սեռէ անհատ-
 ներ շապիկ կը հագնէին։ Բայց նոր ժամա-
 նակներու մէջ օրիորդներ ալ սկսան շապիկ
 հագնիլ և, այնպէս ըսելով, հրամանաւ
 դպրութեան պաշտօն կատարել։ Այս նորու-
 թեան մասին Հայ Եկեղեցւոյ կողմէ որեւէ
 կանոն չէ սահմանուած դեռ։ Եկեղեցւոյ
 որդեգրած կանոնին համաձայն, սկզբուն-
 քով, դպրութեան պաշտօն կատարող-
 ները պէտք է որ դպրութեան աստիճան-
 ները առած ըլլան։ Այդ աստիճանները կը
 վերաբերին, սակայն, անշուշտ արական
 սեռէ դպիրներու միայն։ Պէտք է ըսել
 նաեւ որ այսօր հայ եկեղեցիներու մէջ
 շատեր դպրութիւն կ'ընեն առանց աստի-
 ճան առած ըլլալու։ Ասիկա կանոնադա-
 ցութիւն մըն է։

3.— Ոչ միայն օրիորդները, այլ և
 պարոնները, եկեղեցւոյ մէջ սարկաւազու-
 թեան պաշտօն չեն կրնար կատարել որ-
 քան ատեն որ չունին սարկաւազութեան
 աստիճանը։ Բուն սարկաւազութիւնը ներ-
 կայիս գրեթէ լոկ վանքերու մէջ մնացած
 է։ Շատ մը քաղաքներու մէջ կը գտնուին
 ուրարակիրներ, որոնք կը կատարեն սար-
 կաւազներու պաշտօնին մէկ մասը, այս-